

WATERCOLOR

IN SIMPELE STAPPEN

MET

Michelle Dujardin

25 PROJECTEN
OM JE CREATIVITEIT
EEN BOOST TE GEVEN

|.S

WATERCOLOR

IN SIMPELE STAPPEN

MET

Michelle Dujardin

UITGEVERIJ LUITINGH-SIJTHOFF

Dit boek is opgedragen
aan het jongetje op zijn step.

INHOUD

Voorwoord 6
De link met Japan 9
Algemene uitgangspunten 11
Watercolor: algemeen 17
Watercolor: mijn stijlkenmerken
en werkwijze 23
Materiaal 29
Verfsets en verkleuren 37

BLOEMEN 38

Klaproos: minimalistisch en
realistisch 40
Tulp 46
Roze roos 50
Vergeet-mij-nietjes 56
Sakura 60

BOMEN EN PLANTEN 62

Ginkgo 64
Blad van de Japanse esdoorn 68
Cactus 74
Bonsai 78
Sakuraboom 82

DIEREN 86

Koikarper 88
Hert 94
Kikker 100
Eekhoorn 104
Octopus 110

VOGELS, VLINDERS EN INSECTEN 114

Ibis 116
Fantasievlinder 122
Kraanvogel 128
Lieveheersbeestje 132
Kolibrie 136

OVERIGE NATUUR 140

Kersen 142
Veertje 146
Paddenstoel 150
Pauwenveer 154

Dankwoord 158
Over Michelle Dujardin 160

PAPIER

Van alle materialen die je gebruikt tijdens het werken met watercolor, heeft het papier een van de grootste effecten op het eindresultaat. Hoe bepalend, ontdekte ik pas echt toen mijn favoriete papier van de ene op de andere dag van receptuur was veranderd en niet meer geschikt was voor watercolor. Ik had jarenlang getekend en geschilderd op dit helder witte, gladde tekenpapier (225 g/m²). Sterker nog, ik had leren schilderen op dit papier en mijn stijl erop ontwikkeld. Ik moest op zoek naar een nieuw merk papier waarop ik net zo goed kon werken en waarop ik mijn stijl kon behouden. Dit bleek ingewikkelder dan ik dacht. De meeste officiële watercolor-papieren hebben namelijk heel andere kenmerken dan het tekenpapier waarop ik werkte, zowel qua uiterlijk als op het gebied van absorptie van water. Omdat ik mijn werk vaak digitaliseer, was ik op zoek naar helder wit glad papier. De meeste watercolor-papiersorten zijn naturel wit en hebben enige structuur. Ze worden onderverdeeld in twee groepen: hotpress- en coldpress-papier. Hotpress-papier is aanzienlijk gladder dan coldpress-papier, dat een grovere structuur heeft. Daarnaast bestaan er tussen merken onderling grote verschillen bij dezelfde papiersorten. Sommige watercolor-papieren zijn gemaakt op basis van hout, andere op basis van katoen. Hoewel veel mensen enthousiast zijn over het absorptievermogen

MATERIAAL

van papier op katoenbasis, bleek dit voor mij en mijn werkwijze al snel ongeschikt. Het water met de verf werd namelijk direct in het papier opgezogen waardoor ik het resultaat niet meer zo goed kon sturen en bewerken. Daarnaast bleef de verf in het papier relatief lang nat. Door de snelle absorptie van water ontstaan op dit type papier niet zo snel meer de kringen en vlekken in de verf die ik juist zo leuk vind om te zien en om mee te spelen. Voor de goede orde: voor veel mensen is de snelle absorptie van dit kwaliteitspapier juist een voordeel, want zij kunnen hierop mooie egale vlakken schilderen zonder vlekken en onaangename verrassingen. Als dit papier jou meer aanspreekt, moet je het dus zeker gebruiken.

Hoe vaker je op een papier van hetzelfde merk werkt, hoe beter je kunt aanvoelen hoe je erop moet werken. Ik was gewend aan het dikke tekenpapier en moest op zoek naar papier op houtbasis waar een druppel verf een tijdje op blijft liggen, voordat de verf langzaam intrekt. Intussen kan ik aan die druppel wat andere verf toevoegen, potloodlijnen erdoorheen tekenen of de druppel uitsmeren over een groter stuk papier. Wanneer het water vervolgens is ingetrokken, is het vrij snel droog en overschilderbaar zonder dat kleuren in elkaar overlopen. Ik kwam uiteindelijk terecht bij Talens Ecoline Liquid Watercolour Paper (290 g/m²) waar ik heel enthousiast over ben. Niet alleen is dit papier helderwit, glad en dikker dan ik gewend was; het heeft voor mij precies het juiste absorptievermogen en kleuren komen op dit papier goed tot hun recht. Alle oefeningen in dit boek zijn geschilderd op een blok van 12 bladen A3-papier. Ik heb dus meerdere werken op één vel papier gezet.

Overigens bestaat er ook papier dat veel in de Aziatische schilderkunst wordt gebruikt. Dat wordt rijstpapier genoemd, en heeft een heel vloeiend karakter. Het papier wordt onder andere gemaakt op basis van rijststro, bamboe of sandelhout. Ook deze papiersoorten zijn het proberen waard. Het is heel leuk om af en toe een nieuw type papier te testen om te zien of het bij je past en prettig werkt.

VERF

Watercolorverf is verkrijgbaar in twee verschillende uitvoeringen: tubes en napjes. Tubes bestaan uit vloeibare verf en napjes zijn kleine blokjes met gedroogde verf die kleur afgeven wanneer ze in contact komen met water. Beide vormen van verf bestaan uit kleurpigmenten. Verf bestaat er in verschillende kwaliteiten. In de vakwereld wordt gesproken over 'studiekwaliteit' en 'professionele kwaliteit'. De kwaliteit refereert vooral aan de houdbaarheid van de kleuren. Schilderijen gemaakt met professionele verf blijven langer mooi wanneer je ze aan de muur hangt, ook al worden ze blootgesteld aan licht. Deze verf wordt daarom gebruikt door mensen die hun originele werk lang goed willen houden. Voor illustratoren die hun werk digitaliseren is dat minder noodzakelijk. Het verschil in kwaliteit kan ook zitten in de intensiteit van de kleur. Over het algemeen zijn de kleuren van professionele kwaliteit wat helderder en intensiever, maar studiekwaliteit is ook prima om ons doel te bereiken!

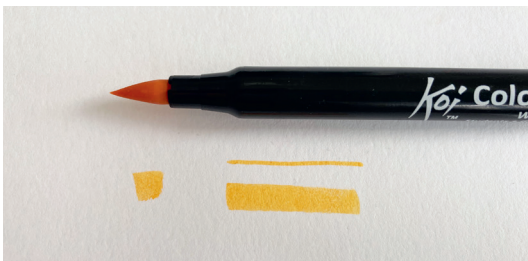
De keuze voor tubes of napjes is heel persoonlijk. Wanneer je in één keer een groter oppervlak moet inkleuren, zijn tubes veruit het handigst. In de tube is de verf vaak kleurintensief en direct klaar voor gebruik. Je kunt veel verf tegelijkertijd opnemen met een penseel. Een nadeel van tubes is dat de verf snel indroogt wanneer je de tube niet op tijd afsluit. Persoonlijk werk ik het liefste met napjes. Vanwege hun kleine formaat zijn ze makkelijk mee te nemen, vooral wanneer ze in een kant-en-klare set zitten. De meeste (reis)sets zijn van plastic en zijn voorzien van een mengbakje of palet. Doordat de napjes in droge toestand geen kleur afgeven kun je er makkelijk mee werken zonder te knoeien. Een nadeel van napjes is dat ze relatief weinig verf afgeven zodat het lastiger is om groter werk te maken of grotere oppervlakten te beschilderen. Voor dit boek heb ik gewerkt met de Sakura Koi watercolorset van 72 kleuren (zie blz. 37). Dit is een zeer uitgebreide set met zeer veel verschillende kleurtinten waaronder goud, zilver en brons en zelfs fluorescerende tinten. Ook met kleinere sets verf kun je prima uit de voeten.

MATERIAAL

KOI COLORING BRUSH PEN

Een minder bekende, maar heel leuke toevoeging op het gebied van watercolor is de Koi coloring brush pen. Ik zou hem willen omschrijven als een soort penseelstift waarmee je in watercolor kunt schilderen, doordat de kleurstof met water verdund kan worden. Hoewel de samenstelling in een brush pen niet helemaal hetzelfde is als bij verf, kun je beide door elkaar gebruiken. Het enige waar je op moet letten is de lichtechtheid. Deze is bij brush pens lager dan bij verf, wat betekent dat deze kleuren beter beschermd moeten worden tegen direct zonlicht. Daar staat tegenover dat de kleurstof in brush pens extra helder en levendig is. Ideaal voor het maken van illustraties.

Brush pens zijn een perfecte uitvinding voor wie begint met schilderen met watercolor of voor iedereen die graag in detail wil werken, of die graag tekent en een schilderachtig effect aan het resultaat wil toevoegen. De brush pen heeft een flexibele punt die aandoet als een stift en penseel in één. Je kunt er hele smalle en brede lijnen mee trekken die er in eerste instantie uitzien als stift (zie foto).

Daarna kun je besluiten om de lijnen van de brush pen nat te maken. Hierdoor verandert de stiftlijn in een watercolorvlek. Afhankelijk van het type papier vervloeit de inkt snel of juist wat langzamer. Hoe meer water, des te zachter de tint en minder zichtbaar de oorspronkelijke tekenlijn. Met deze techniek kun je dus eindeloos spelen.

Daarnaast kun je met de brush pen een paar 'trucjes' uithalen om de kleuren te mengen. De eerste methode is dat je op een plastic palet met een brush pen een klein 'inktplasje' kun maken. Dit plasje trek niet in het plastic en kan vermengd worden met een 'inktplasje' van een andere kleur.

SAKURA

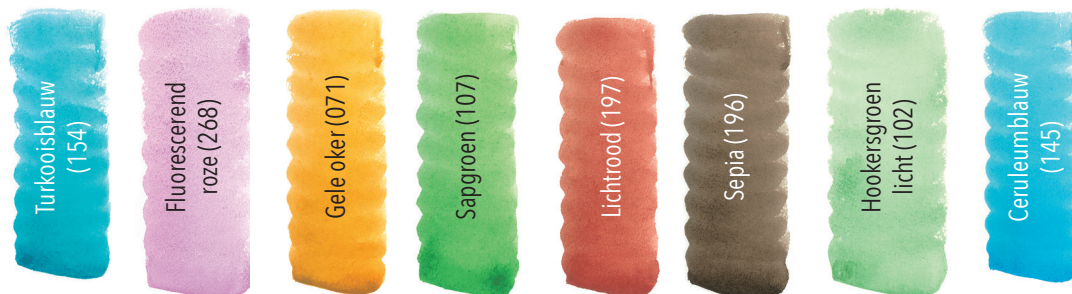
60

STAP 1

Teken met potlood de contouren van de bloem en bloemknoppen op een takje.

VERFKLEUREN

BRUSH PEN

Donkerbruin 110

SAKURA

STAP 2

Gebruik voor de kleuren in de witte blaadjes van de bloem een mix van verdund turkooisblauw (154) met fluorescerend roze (268) en gele oker (071). Met sapgroen (107) zet je de stervormige kern van de bloem aan. Met gele oker (071) vul je het hart.

STAP 3

Mix met fluorescerend roze (268) en lichtrood (197) de kleur voor het hart van de bloem. De felroze kleur gebruik je ook voor de bloemknoppen. Schilder met sepia (196) de tak.

STAP 4

Met hookersgroen licht (102) schilder je de groene delen van de steeltjes van de bloemknoppen. In het hart van de

bloem bevinden zich kleine stamperbolletjes op witte steeltjes. De bolletjes teken je met de brush pen donkerbruin. Teken met potlood de steeltjes. Om het bruine takje wat meer kleur te geven schilder je er een laag met sepia (196) bovenop.

CACTUS

STAP 1

Voor deze oefening heb ik een klein cactusje van circa tien cm hoog gekozen. Deze had gele stekels die in rijen groeiden uit de lichtere delen van de cactus. Teken de contouren van de cactus, de structuren van de stekels en de lichtere delen van waaruit de stekels groeien.

BRUSH PENS

Sapgroen 130

Groen 029

VERFKLEUREN

HERT

Als kind wilde ik heel graag goed kunnen tekenen en vroeg ik regelmatig aan volwassenen of ze een tekening voor me wilden maken, zodat ik kon leren hoe dat moest. Ik vond het fascinerend als mijn oom een paashaas met grote voortanden tekende. Dat wilde ik ook kunnen! Een vriendinnetje van mij had ook zo'n 'tekenoom'. Hij was een Franse kunstenaar en leerde haar een truc om een liggend hert te tekenen. Het was een heel simpele tekening waarop de kromming van de heup van het hert goed uitkwam. Het was een gouden tip, zo hadden we nog nooit een hert getekend. Vanaf dat moment verscheen er uit onze handen een eindeloze stroom tekeningen van een liggend hert met gewei. Wat waren we er blij mee!

Toen ik voor dit boek dieren moest bedenken om te schilderen, kwam ik al snel op een hert met gewei. Voor deze oefening koos ik voor het Japanse sikahert. Dit hert lijkt heel veel op het icoon van de Nederlandse natuur: het damhert. Dit sikahert is iets kleiner dan het damhert en heeft een donkere streep over de rug. Het gewei van een sikahert is ook anders opgebouwd

dan het gewei van een damhert. Bij een sikahert bestaat het gewei uit dunne enden (takken), terwijl het gewei van een damhert op sommige plekken dichtgroeit tussen de enden. Dit wordt een schoffelgewei genoemd.

In het Narapark in Japan wonen circa duizend sikaherten die door het publiek worden gevoerd. Dit levert een hoop video's op op YouTube die perfect kunnen dienen als inspiratie, dus maak daar gerust gebruik van als bron voor jouw eigen inspiratie. Op een van die video's kwam ik een hert tegen dat precies zo lag als het hert uit mijn kindertekeningen – inclusief de gekromde heup. Dit hert en de compositie heb ik gebruikt voor deze oefening.

BRUSH PENS

Sienna naturel 014

Lichtpaars 224

Zwart 049

Bruin 012

MICRONPEN

Sepia 003 (0,15 mm)
of zwart 02 (0,30 mm)

VERFKLEUREN

Gele oker (071)

Ultramarijn donker
(147)

Sienna gebrand
(193)

Van Dijkbruin (195)

Oمبر naturel (192)

Brilantgeel
(zalmroze) (067)

Oمبر gebrand
(194)

IBIS

Bij een rode ibis denk je al snel aan een geheel rode vogel, maar ibissen hebben een klein zwart stipje op hun vleugel dat niet altijd zichtbaar is. Hun snavel heeft doorgaans dezelfde kleur als de poten, een rozige tint. Tijdens de baltstijd krijgen mannetjes een donkere, grijszwarte snavel. Ibiskuikens lijken niet op hun ouders. Ze zijn helemaal grijszwart en hebben een korte snavel. Net als bij de flamingo is de rode kleur het gevolg van wat ze eten, onder andere kreeftachtigen. Voor het schilderen van de rode ibis moet je vooral op

zoek naar de juiste tinten rood. Let op dat rood een kleur is die vaak een stuk minder fel opdroogt. Voor een goede dekkende kleur rood zul je soms meerdere lagen over elkaar heen moeten aanbrengen. Je kunt een föhn gebruiken om de lagen tussentijds sneller te laten drogen.

VERFKLEUREN

BRUSH PENS

Vermiljoen 018

Koraalrood 205

Rood 019

Bruin 012

Donker warmgrijs 144

Zwart 049

VEERTJE

146

VERFKLEUREN

Ivoorzwart (004)

Ultramarijn licht
(146)

Gele oker (071)

Turkooisblauw
(154)

Sepia (196)

Omber gebrand
(194)

MICROPEN

Sepia 003 (0,15 mm)

STAP 1

Voor dit project heb ik gewerkt met een gevonden kippenveer. Teken de contourlijn en geef aan waar de donkere strepen zitten.

STAP 2

Begin dit werk met het aangeven van de schaduw, dat is een belangrijk onderdeel bij een stilleven. Voor de schaduw meng je ivoorzwart (004) en ultramarijn licht (146)

tot een lilagrijs tint. Meng voor de warm witte, lichte ondergrond van de veer gele oker (071) met turkooisblauw (154).

OVER MICHELLE DUJARDIN

Na het afronden van mijn universitaire opleiding klinische en gezondheidspsychologie in Leiden, besloot ik mijn oude liefde voor tekenen en schilderen weer op te pakken. Ik wilde op een nieuwe manier mijn passie voor de kunst combineren met wat ik geleerd had over de menselijke geest, en ging op zoek naar kennis over de psychologische kant van creativiteit en kunst. Op die ontdekkingsreis kwam ik in contact met de boeddhistische psychologie, waar ik de antwoorden vond die buiten het westerse denkkader lagen waarin ik was opgeleid. Ook leerde ik de wetenschappelijke ideeën kennen van Betty Edwards en de meer spirituele benadering van het tekenen van Frederick Franck. Pas toen ik de methode van Frederick Franck in mijn eigen teken- en schilderwerk ging gebruiken, vielen voor mij alle puzzelstukjes op hun plek en bleek ik de manier van werken waar ik al die tijd naar had gezocht gevonden te hebben. Zo ontstond een levendige en minimalistische manier van schilderen, die nu de basis vormt voor al mijn werk. Eerder schreef ik ook *Het Zen tekenboek*.